

דפים ב – ג

ב. הנותן גט לאשתו בתנאי ונתקיים התנאי מתוך אונס – האם גטו גמט אם לא?

לפי לשון אחת בגמרא סובר רבא שאין אונס בגטין, הלכך הנותן גט לאשתו ואמר הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד זמן מסוים ונאנס ולא יכל לבוא, כגון שחלה – הרי זה גט. ופירשו טעמו משום תקנת צנועות (המחמירות על עצמן ואף כשלא נאנס יאמרו שנאנס ותתעגנה) ומשום פרוצות (שיקלו ראש לומר שלא נאנס הגם שנאנס) לכך קבעו חכמים שלא לחלק בין רצון לאונס, והפקיעו את הקדושין למפרע באופן זה.

א. יש אומרים שאעפ"י שחכמים הפקיעו את הקדושין למפרע, מדרבנן יש איסור קרובים ואם נישאה לאחרים הבנים ממזרים, וכן אסורה לכהן (עפ"י רמב"ן ומאירי. וכן הסיק לדינא בשו"ת כתב סופר (אה"ע גא) ועוד). ויש חולקים וסוברים שהיא פנויה למפרע. (וע' בשו"ת עונג יו"ט קסט; מנחת שלמה ח"א עו).

ויש אומרים שכיון שידוע שחכמים יפקיעו הקדושין ויעשו בעילותיו בעילות זנות, גמר ומגרש בכל אופן, גם אם יארע לו אונס, ושוב אין כאן הפקעת קדושין למפרע. (ער"ן ורשב"א).
ב. יש סוברים שאם בינתים קיבלה קדושין מאחר, הואיל והפקיעו למפרע את הקדושין הראשונים, הרי היא מקודשת לשני, וכמו כן אם קידש את אחות אשתו – הוברר עתה שהיא מקודשת לו. (ע' בחדושי הרא"ה; פתחי תשובה אה"ע קמד, א; מנחת שלמה ח"א סב, יג).

ולפי לשון אחרת סובר רבא יש אונס בגטין.
מבואר בגמרא שבאונס השכיה, כגון שהנהר מפסיקו והמעבורת אינה בנמצא, הכל מודים שגטו גמט, מפני שהיה לו להתנות ולא התנה הרי הפסיד לעצמו. (ועתוס' שדחיות הגמרא דחוקות. ולכא' משמע דאינן לפי האמת. ועחו"א קלה).

[עוד מבואר בגמרא שאם מת בתוך הזמן אין זה חשוב 'אונס', לפי שאינו רוצה שתיפול לפני יבם].

א. פסק רבנו חננאל ורי"ף כלשון ראשונה שאין אונס בגטין, שכן מוכח מכל המקומות שהובאו בגמרא, ואעפ"י שתרצו הראיות, אין לסמוך על הדיחוי. והר"י כתב, (וכן מובא ברא"ש. וכן נפסק בשו"ע אה"ע קמד, א), שבאונס שאינו שכיה כלל כגון נפל הבית או נשכו נחש וכד', אפילו ללשון ראשונה יש טענת אונס, שבכגון זה אין לחוש משום צנועות ומשום פרוצות. ויש מי שפסק לחוש לחומרא כלשון אחרונה שיש אונס בגטין. ויש מי שחילק שבידי שמים יש אונס ובידי אדם אין אונס. (ע' בבית יוסף אה"ע קמו; שער המלך – גירושין ט, ח).

ב. אם התנה בפירוש שאם ייאנס לא יהא גט – הכל לפי תנאו. (עפ"י אה"ע קמד, א. וצ"ב במה שדן במנחת שלמה (ח"א עו סד"ה גמ ראיית) לומר שגם כשפירש 'אם לא אתינא ע"י פשיעה' הפקיעו חכמים את הקדושין משום צנועות ומשום פרוצות).

ג. יש אומרים שתנאי התלוי בדעת אחרים, כגון אם לא יבוא פלוני מכאן ועד י"ב חדש – לדברי הכל אין טענת אונס, כי אין שייך לומר לא על דעת אונס התנית, שהרי בין כך אין תלוי הדבר בו. (עפ"י הרא"ה).

ד. אם מחמת האונס לא נתקיים התנאי – יש אומרים שאינו גט (ערא"ה וריטב"א), ויש חולקים (ע' שיטמ"ק. וע"ע: ר"ן קדושין פרק ג'; משנה למלך מכירה יא, א; אבני מלואים לח, א; קובץ שעורים; חדושי הגרנ"ט; אור שמח – גירושין ט, יח; אבי עזרי (תליתאה) אישות ו, א; (חמישאה) גירושין ח, כב).

דף ג

ג. א. במקום הסכנה והאונס – מתי בתולה נישאת?

ב. אשת איש שנבעלה על ידי נכרי – האם היא נאסרת לבעלה?

א. שנו בברייתא, מסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיהו בידם חכמים. ופירש רבה שגזרו בתולה הנשאת ביום הרביעי (רביעי לאו דוקא. תוס') תיבעל להגמון תחילה, [ולפי שיש צנועות המוסרות עצמן למיתה, לכך אמרו 'סכנה' ולא 'אונס'], ומ"מ לא עקרו את התקנה כי הגזירה עשויה ליבטל ואין עוקרים תקנה דרבנן מפני הגזירה.

לפרש"י, אפילו בשעת הסכנה לא יכנוס בשני, שאין לעקור תקנת חכמים אלא יום אחד. ומכל מקום אם יש סכנה גם בשלישי, מותר לכנוס בשני. (עתוס' בשם ריצב"א).
ואם מפני האונס, כגון ששר צבא בא לעיר ויחטפו צרכי סעודה מאשר ימצאו, ואי אפשר לעכב הסעודה (ליום רביעי הבא (רש"י). ור"י פירש שא"א לאחר הסעודה באותו היום, אבל לעכב ליום ד' אחר אין צריך) כגון שבא לשהות שם בקבע, וגם אי אפשר להקדים ביום אחד, כי חיל משרתיו מקדים לבוא ביום שלישי – מותר לכנוס בשני.
עוד אמרו לפרש 'מפני האונס' – כגון שארע אבל לחתן או לכלה, וכדלהלן.

ב. מבואר בגמרא שהנבעלת לנכרי באונס כגון בשעת הגזירה שאמרו תיבעל להגמון תחילה – מותרת לבעלה, מלבד נשות כהנים שנאסרות לבעליהן.

א. ואף על פי שבגילוי עריות יהרג ואל יעבור – כתבו התוס' שאשה שהיא כקרקע עולם לפי שאינה עושה מעשה, אינה חייבת למסור עצמה למיתה. [ומצד המעשים המקדימים שהיא עושה י"ל שאינה חייבת למסור עצמה עליהם כל שבביאה עצמה היא כקרקע עולם. ע' אגרות משה יו"ד ח"א עד]. ורבנו תם תירץ שאין חיוב מיתה בבעילת גוי. וריב"ם חולק.
התוס' ושאר ראשונים הוכיחו מכמה מקומות שאשת איש שנבעלה לנכרי ברצון נאסרת לבעלה, [ומכל מקום יש סוברים שפטורה ממיתה ואף מכרת. עפ"י רמב"ן ורד"ה סנהדרין]. ויש שחככו לפרש בדעת רבנו תם שמותרת. (ע' תרומת הדשן ריט; שו"ת מהרי"ל עב. וכן צדד בשו"ת אבני נזר (אה"ע כח), וצ"ח שיטה זו להקל בצירוף טעם נוסף. ואולם בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ד מד) תמה מאד על כך, ופסק למעשה לאסור).

ב. יש מן האחרונים שהוכיחו מסוגיתנו שאונס עם רצון אינו נידון כאונס ונאסרת, שהרי אמרו שהפרוצות נאסרות, על אף שגם הן בכלל הגזירה. (עפ"י פני יהושע והפלאה).

דף ד

ד. א. חתן או כלה שמת אחד מקרוביהם לפני חופתם – מה יעשו?

ב. כלה שפירסה נדה בכניסתה לחופה – האם מותרת ביחוד עם בעלה?

ג. כאשר ארע אבל לאיש או לאשתו – האם עושה האשה מלאכות לבעלה והאם מותרת בכיחול ובפירכוס? ומה דינם לענין שינה במטה ולענין יחוד?

א. הרי שהיתה סעודתם מוכנת ומת אביו של חתן או אמה של כלה [דוקא, שאין מי שיטרח עבורם עתה להכניסם לחופה בסעודה ותכשיטים] – מכניסים את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה, ובוועל בעילת מצוה [קודם שתחול האבילות] ופורש, ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך שבעת ימי אבילות, וכל אותם הימים (אף בשבת. עפ"י תוס'), הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים, שדברי אבילות שבצנעה נוהגים אף בשבעת ימי המשתה, כדין הַרְגֵל (וכרבי יוחנן שאמר דברים שבצניעא נוהג. וכ"פ התוס' ועוד).